

POLIISIN JA RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN YHTEISTYÖ PTR-RIKOSTIEDUSTELU- JA ANALYYSITOIMINNASSA

Lauri Innilä

5/2020

Tiivistelmä

Tekijä(t)		Tutkinto	
Lauri Innilä		Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi		Julkisuusaste	
Poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyö PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa		Julkinen	
Ohjaaja		Opinnäytetyön muoto	
Markku Myllylä		Kvalitatiivinen opinnäytetyö	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän työn tarkoitus on perehtyä poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen väliseen yhteistyöhön PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa. Suomen sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on kohdannut suuria muutoksia ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon merkitys on kasvanut.</p> <p>Työssä pyritään selvittämään, mikä merkitys poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöllä PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa on. Työssä pyritään selvittämään PTR-lakiin kaavailtujen lainmuutosten tarpeellisuutta. Tämän lisäksi työssä selvitetään henkilökohtaisten suhteiden merkitystä yhteistoiminnassa.</p> <p>PTR-yhteistoiminta on poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välistä yhteistoimintaa, jolla pyritään lisäämään viranomaistoiminnan tehokkuutta ja taloudellisuutta. PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminta on yksi osa tätä yhteistoimintaa. Rikosseuraamuslaitos on toiminut PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa yhteistyöviranomaisena asettamalla yhteyshenkilön kyseiseen toimintoon.</p> <p>Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusta varten haastateltiin kolmea henkilöä, joista kaksi oli poliiseja, ja yksi Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.</p> <p>Tutkimuksen tulosten mukaan, Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön merkitys korostuu tutkittaessa järjestäytynyttä rikollisuutta, jota johdetaan vankilasta. Tutkimuksessa ilmeni, että PTR-lakiin kaavailut muutokset koetaan tarpeellisiksi. Tutkimuksessa selvisi, että henkilökohtaisten suhteiden merkitys koetaan tärkeäksi yhteistoiminnassa.</p>			
Sivumäärä		Tarkastuskuukausi ja -vuosi	
26 + 1		Toukokuu 2020	
Avainsanat			
PTR-yhteistyö, poliisi, Rikosseuraamuslaitos, viranomaisyhteistyö, kvalitatiivinen tutkimus			

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	2
2	PTR-YHTEISTOIMINTA	4
2.1	PTR-yhteistoiminnan muodot	4
2.2	PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminta	5
2.3	PTR-viranomaisia koskeva lainsäädäntö	6
2.3.1	Poliisi	7
2.3.2	Rikosseuraamuslaitos	8
2.3.3	PTR-laki	8
2.3.4	PTR-lakiin kaavailut muutokset	10
3	TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖ	11
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	12
4.1	Haastattelututkimus	13
4.2	Teemahaastattelu	14
4.3	Tutkimuksen luotettavuus	14
4.4	Reliabiliteetti ja Validiteetti	14
4.5	Tutkimuksen eettisyys	15
4.6	Haastattelujen toteutus	16
5	TULOKSET	16
5.1	Mikä merkitys poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöllä on PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa?	16
5.2	Ovatko kaavailut PTR-lain muutokset tarpeellisia käytännön toiminnan kannalta?	18
5.3	Mikä on henkilökohtaisten suhteiden merkitys yhteistoiminnassa?	20
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	22
7	POHDINTA	22
	LÄHTEET	25
	LIITE	

1 JOHDANTO

Toimivan viranomaisyhteistyön perusta tulee tiedonvaihdosta. Erityisesti poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos (PTR) tekevät Suomessa tiivistä yhteistyötä. Tämä kansainvälisestikin arvostettu yhteistyö on jatkunut jo pitkään ja vuonna 2010 astui voimaan laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välisestä yhteistoiminnasta (11.9.2009/687). Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnan tarkoituksena on sisäisen turvallisuuden tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja joustavasti.

Laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta säätämisestä on opinnäytetyön kirjoitusaikaan vuoden 2020 keväällä kulunut jo yli 10 vuotta, jona aikana Suomen sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on kohdannut suuria muutoksia. Poliisihallituksen tiedotteen mukaan järjestäytynyt rikollisuus kasvaa, kansainvälistyy ja kovenee Suomessa lähivuosina (Poliisihallitus 2019). Tämän lisäksi vuonna 2018 julkaistussa Rikosseuraamuksen raportissa oli havaittu tammikuuhun 2018 mennessä ekstremismiin ja radikalisoitumiseen liittyviä henkilöitä vankiloissa yhteensä 112. Sekä järjestäytynyt rikollisuus, että radikalisoituminen ilmiöinä on nähtävissä vankiloissa. Havainnot olivat olleet pääsääntöisesti Etelä-Suomen alueella. (Rikosseuraamuslaitos 2018.)

Yhteiskunnallisen keskustelun alla on ollut muun muassa ammattimaisen rikollisuuden, radikalisoitumisen ja väkivaltaisen radikalismien lisääntyminen Suomen vankiloissa, sekä näiden vaikutus Suomen kokonaisturvallisuudelle. Nämä haasteet ovat herättäneet kysymyksen siitä, onko Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden viranomaisten tiedonvaihto riittävällä tasolla nykyhetken ja tulevaisuuden haasteisiin nähden?

Tähänkin mennessä Rikosseuraamuslaitos on avustanut PTR-viranomaisia, mutta yhteistyö ei ole ollut yhtä tiivistä, kuin PTR-viranomaisilla keskenään. PTR-viranomaisten välisestä yhteistyöstä on säädetty tarkoin laissa poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välisestä yhteistyöstä. Tämän lain tavoitteena on juuri ollut täsmentää yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon käytäntöjä. Vankilaviranomaiset, joille poliisi oli myöntänyt erityiset poliisivaltuudet, pystyivät aiemmin työskentelemään PTR-rikostiedusteluyksiköissä. Kun erityisten poliisivaltuuksien myöntäminen poliisilain uudistuksen myötä vuonna 2017 loppui, uudistui myös PTR-laki siten, että se ei mahdollistanut PTR-rikostiedusteluyksikössä toimimista muilta, kuin lakiin kirjatuilta PTR-viranomaisilta.

Myös oikeusministeriössä asiaa on pohdittu, sillä oikeusministeriö asetti 7.3.2018 työryhmän, jonka yhtenä tavoitteena oli parantaa Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välistä

tiedonvaihtoa. Yhtenä ratkaisuna tiedonvaihdon parantamiselle esitettiin Rikosseuraamuslaitoksen lisäämistä yhteistyöviranomaiseksi PTR-yksikköön. Mielestäni kyseinen ehdotus on mielenkiintoinen, sillä Rikosseuraamuslaitoksen työ liittyy vahvasti rikollisuuden ehkäisemiseen rikoksettoman elämän mahdollistajana. Vaikka rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin ei kuulu rikostutkinnalliset toimenpiteet, kuten PTR-viranomaisilla, uskoisin, että tiiviistä yhteistoiminnasta olisi hyötyä kaikille toimijoille.

Rikosseuraamuslaitos kuuluu poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen lisäksi sisäisen turvallisuuden toimijoihin. Vaikka Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin ei kuulu rikostutkinnalliset toimenpiteet, vankilaviranomaisten vastuulla on vankilan ja sen vankien turvallisuuden valvominen. Rikosten tekeminen ei lopu vankilaan joutuessa, vaan rikollista toimintaa on mahdollista jatkaa, joko vankilan sisällä, tai osana vankilan ulkopuolella toimivaa ryhmää. Vankeusaikaisen rikollisuuden valvomisessa yhteistyön ja tiedonvaihdon merkitys on suuri. Vankilaviranomaiset tietävät mitä tapahtuu vankiloiden sisäpuolella, mutta vankeusaikaista rikollisuutta on vaikea torjua, mikäli ei ole tietoa vankiloiden ulkopuolella tapahtuvasta rikollisuudesta. Vastavuoroisesti vankilaviranomaiset pystyvät toimittamaan rikostiedustelullisesti tärkeää tietoa, josta vankilan ulkopuolella toimivat viranomaiset voisivat hyötyä. Monissa rikoskokonaisuuksissa osa tutkittavista henkilöistä saattaa olla suorittamassa vankeusrangaistusta tutkinnan ollessa käynnissä, jolloin tiedustelutiedon kerääminen vankilan sisäpuolelta on vaikeaa ilman yhteistyötä vankilaviranomaisen kanssa.

Tämän työn tavoitteena oli selvittää Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välistä yhteistyötä PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa. Rajaan käsittelyn ulkopuolelle Tullin ja Rajavartiolaitoksen, koska haastateltavikseni valikoitui poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen edustajia.

Opinnäytteen 1. luvussa kerrotaan tutkimuksen aihe ja herätellään lukijan mielenkiinto tutkimuksen aiheeseen, 2. luvussa esitellään PTR-yhteistoimintaa, sen muotoja ja lainsäädäntöä. 3. luvussa määritellään työelämän yhteistyötä. Tutkimusmenetelmiä, tutkimustehtävää ja haastattelujen toteutusta esitellään luvussa 4. Luvussa 5 esitetään tutkimuksen tulokset ja verrataan tuloksia aikaisemmin esitettyyn tietoon. Luvussa 6 vastataan tutkimuskysymyksiin ja lopulta luvussa 7 pohditaan tutkimuksen toteutusta ja tutkimusprosessia.

2 PTR-YHTEISTOIMINTA

Luvun tarkoituksena on selventää PTR-yhteistoiminnan taustoja ja tärkeimpiä tehtäviä.

2.1 PTR-yhteistoiminnan muodot

PTR-yhteistoiminta on malliesimerkki eri viranomaisten tiiviistä yhteistyöstä yhteisten tehtävien suorittamiseksi.

Suomessa PTR-toimintaa eli poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyötä on harjoitettu pitkään ja yhteistyötä on tapahtunut eri muodoissa. Toimintaan sisältyy ulkomaalaisvalvonnan ja rikostorjunnan tehtävien lisäksi yhteistyö yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. PTR-viranomaisten yhteistyöhön kuuluu virka-avun antaminen toisilleen, käytännöllinen avustaminen suorilla kontakteilla, sekä yhteiset operaatiot. (Heusala, Lohiniva & Malmi 2008, 54.)

Yhteistyön perusidea on jatkunut samankaltaisena vuosikymmenten ajan. Yhteistyön perusideana viranomaistoiminnan tehokkuus ja taloudellisuus resurssien, kuten henkilöstön osaamisen, kaluston ja tekniikan, jakamisella. Valvonta- ja muun kaluston yhteiskäytön, koiratoiminnan ja koulutuksen lisäksi yhteistoimintaa tapahtuu yhteispartioinnilla ja rikostorjuntayhteistyöllä. (Jukarainen & Laitinen 2014, 14.)

PTR-viranomaisten keskeisiin yhteistyön muotoihin kuuluvat muun muassa yhteinen rikostiedustelu- ja analyysitoiminta, yhteiskäyttöisten rekisterien avulla tiedon vaihtaminen, yhteisen tilannekuvan muodostaminen toimintaympäristön muutoksista ja turvallisuushista, joita rikollisuus aiheuttaa, keskinäinen virka-apu, koulutusyhteistyö, virkamiesvaihto ja PTR-yhdyshenkilötoiminta. (Maasalo 2010, 102.)

Poliisihallituksen asettamassa Rikostorjunnan tila -selvityshankkeessa vuodelta 2018 esitetyissä tuloksissa selvisi, että perinteinen viranomaisyhteistyö poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välillä koettiin toimivaksi ympäri maata (Poliisihallitus 2018, 51).

Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnassa on ollut mukana myös neljäs organisaatio Rikosseuraamusvirasto (RISE). Entinen Rikosseuraamusvirasto, nykyinen Rikosseuraamuslaitos vastaa erityisesti vankilaturvallisuudesta. Näiden neljän viranomaisen yhteistoimintaa tapahtuu yhteisissä yksiköissä, työskentelytiimeissä ja verkostoissa. Yhteistoiminta neljän viranomaisen välillä on koettu parhaimmillaan hyvin tiiviiksi operatiiviseksi kumppanuudeksi. (Jukarainen 2014, 143.)

2.2 PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminta

”Rikostiedustelulla tarkoitetaan rikollisuutta ja rikoksia koskevan tiedon hankintaa ja hankitun tiedon analysointia rikostorjuntaa varten. Rikostiedustelun käsitettä ei ole määritelty lainsäädännössä ja varsin tavallisesti sen mielletään tarkoittavan joko näytön hankkimista rikosprosessia varten tai yksittäiseen rikokseen taikka rikoskokonaisuuteen liittyvää esitutkintaa edeltävää tiedonhankintaa.” (Poliisihallitus 2018, 37.)

Rikosten ennalta ehkäisyn näkökulmasta rikostiedustelun merkitys korostuu siinä, että rikostiedustelulla hankitulla tiedolla voidaan suunnata poliisitoimintaa siihen suuntaan, että kiinnijäämisriski nousee ja rikosten tekomahdollisuudet vähenevät. Rikostiedustelulla pyritään saavuttamaan kattava ymmärrys rikostorjunnan toimintaympäristöstä strategisen ja operatiivisen päätöksenteon pohjaksi. Rikostiedustelulla ei siis tavoitella ainoastaan yksittäisten rikosten estämistä tai paljastamista. Havaitakseen varhain turvallisuusympäristön muutokset ja tunnistaakseen heikot signaalit, tulee tietoa yhdistellä yksittäisten tiedonjyvien tutkimisen sijasta. (Poliisihallitus 2018, 38.)

”Rikosanalyysi koetaan erittäin merkityksellisenä tämän päivän rikostorjunnassa. Informaation määrä ja uusien ilmiöiden nopea syntyminen edellyttävät hyvää tiedonvaihtoa kotimaisella ja ulkomaisella tasolla.” (Poliisihallitus 2018, 45.)

Vuonna 2004 Keskusrikospoliisiin perustettiin PTR-rikostiedusteluorganisaatio, jossa poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen työntekijät suorittavat rikostiedustelua kohteenaan Suomen rajat ylittävä rikollisuus (Lahti 2011, 74). Yksi keskeinen syy PTR-rikostiedusteluorganisaation syntyyn olivat puutteet rikostiedustelutiedon keräämisessä, käsittelyssä ja jakamisessa (Lahti 2011, 82). Perustamisesta lähtien keskeisenä tavoitteena PTR-organisaatiossa on ollut rikostiedustelutiedon jakamisen parantaminen. Poliisilla, Tullilla ja Rajavartiolaitoksella on jokaisella omat lakisääteiset tehtävänsä, joita varten heidän järjestelmänsä on rakennettu palvelemaan. Yhteisellä rikostiedustelulla pyrittiin poistamaan toiminnosta mahdolliset päällekkäisyydet ja keskittää yhteen tieto, jota voitiin tietosuojan estämättä toisen viranomaisen käyttöön antaa. (Lahti 2011, 82.)

Toinen merkittävä syy PTR-organisaation syntyyn oli ajatus järjestäytyneen rikollisuuden, eritoten rajat ylittävän rikollisuuden, muuttumisesta järjestäytyneemmäksi (Lahti 2011, 79). Lahden vuoden 2011 tutkimuksen mukaan, todettiin kuitenkin, että Suomessa ei ollut ulkomaalaisten johtamaa järjestäytynyttä rikollisuutta ja PTR-organisaation asiantuntijoiden mukaan Suomalaista järjestäytynyttä rikollisuutta johdettiin Suomesta. (Lahti 2011, 83.)

PTR-henkilöstön mukaan järjestäytyneiden rikollisryhmien jäsenet olivat pääosin suomalaisia ja järjestäytynyt rikollisuus toimi ensisijaisesti Etelä-Suomessa. PTR-henkilöstö koki rajat ylittävän rikollisuuden osalta laittoman maahantulon ja ihmiskaupan vähäiseksi Suomessa. Tästä voitiin päätellä, että ongelmasta ei ollut Suomessa vielä laajasti tietoa tai, että se oli Suomessa vielä suhteellisen uusi ilmiö. (Lahti 2011, 83-84.)

PTR-rikostiedusteluyksiköiden tavoitteena on hankkimalla, käsittelemällä, analysoimalla ja välittämällä ajantasaista, kattavaa ja käyttökelpoista operatiivista sekä strategista rikostiedustelutietoa tehostaa rikostorjunnan vaikuttavuutta. (Maasalo 2010, 81).

Hallituksen esityksessä vuodelta 2008 PTR-rikostiedustelutoimintoa määritetään seuraavasti:

”PTR-rikostiedustelutoiminnot tuottavat analysoitua reaaliaikaista rikostiedustelutietoa vakavan rikollisuuden kohdetorjuntamenettelyn ja siihen liittyvän yhteisen rikostutkinnan tueksi sekä yhteisen vakavan rikollisuuden tilannekuvan muodostamiseksi. Kaikki PTR-rikostiedusteluyksiköt seuraavat päivittäin rikollisuustilannetta alueellaan ja keräävät aktiivisesti rikostorjunnassa tarvittavaa tietoa käytettävissä olevista rekistereistä, eri viranomaisilta sekä muilta sidosryhmiltä ja muista tietolähteistä. Yksiköt analysoivat rikostiedustelutietoa ja välittävät analysoitua tietoa tarkoituksenmukaisille viranomaisille operatiivisen ja strategisen tason rikostorjunnan tueksi. Ne tuottavat rikostorjunnan tarvitsemia raportteja edustamilleen PTR-viranomaisille sekä koordinoivat rikostiedustelutoimintaa alueellaan. Lisäksi PTR-rikostiedusteluyksiköiden tehtäviin kuuluu tukea rikosten sarjoittamista ja esitutkintaa muun muassa seurannan, rikosanalyysin ja tiedonhallinnan avulla. Yksiköt myös tuovat omatoimisesti esille rikosilmiöitä ja mahdollisia vakavan rikollisuuden torjuntakohteita alueellaan.” (HE 26/2008.)

2.3 PTR-viranomaisia koskeva lainsäädäntö

Poliisilla, Tullilla ja Rajavartiolaitoksella on jokaisella omat lakisääteiset tehtävänsä. Näistä tehtävistä on säädetty omissa laeissaan. Poliisin tehtävät määritellään suurilta osin poliisilaissa (22.7.2011/872), Tullin tehtävät Tullilaissa (29.4.2016/304), ja Rajavartiolaitoksen Rajavartiolaissa (15.7.2005/578). Rikosseuraamuslaitoksen tehtävät määritellään laissa Rikosseuraamuslaitoksesta (27.11.2009/953). Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta säädetään laissa poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta (11.9.2009/687).

Tässä osiossa käsittelen tarvittavilta osin poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan liittyvää lakipohjaa. Käsittelen lakia poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta siltä osin, mikä käsittää rikostiedustelu- ja analyysitoiminnan ja niihin liittyvän tiedonvaihdon.

2.3.1 Poliisi

Poliisin tehtävät määritellään poliisilaissa. Rikosten esitutkinnasta ja esitutkinnassa käytetyistä pakkokeinoista säädetään esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa. Teoksessa Poliisilaki todetaan asiasta seuraavaa:

Poliisin tehtäväpiiri määritellään poliisilain ensimmäisessä pykälässä eli 1 luvun 1 §:ssä, jonka ensimmäinen virke kuuluu seuraavasti: ”Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.” Momentin 2. virkkeessä mainitaan poliisin kansalliset ja kansainväliset yhteistyövelvoitteet. Pykälän 2 momentissa määrittelyä täydennetään lausumalla, että poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetty tehtävät. Momentin mukaan poliisin tehtäviin kuuluu myös ”antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua”. Momentin 2. virkkeessä säädetään, että poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi, jos on perusteltua syytä olettaa hänen kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi. (Helminen ym. 2012, 57.)

Poliisin tehtäväkenttä on niin laaja, ettei sitä voi luetella yhdessä pykälässä. Tämän takia poliisilain 1 pykälän 2 momentissa on maininta, että poliisi suorittaa myös ”muut sille laissa erikseen säädetty tehtävät”. Poliisin tehtäväkentästä voidaan mainita esimerkkinä virka-avun antaminen muille viranomaisille. (Helminen ym. 2012, 62.) Teoksessa Poliisilaki : kommentaari todetaan seuraavaa:

Poliisilain 4 luvun 2 §:n mukaan poliisilla on päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu. (Rantaeskola ym. 2014, 134.)

Keskeisenä turvallisuusviranomaisena poliisilla on laajasti määritelty oikeus tietojen katsomiseen. Tämän takia poliisin tiedonsaantioikeus on säädelty poliisilaissa yleisluontoisesti. (Helminen ym. 2012, 431.)

2.3.2 Rikosseuraamuslaitos

Hallituksen esityksissä vuosilta 2009 ja 2018 määritellään Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tavoitteista ja tehtävistä seuraavaa:

”Laitoksen toiminnan tavoitteena on yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpano siten, että lisätään tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan sekä edistetään heidän elämänhallintaansa ja sijoittumistaan yhteiskuntaan” (HE 92/2009).

”Laitoksen tehtävänä on ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittujen valvonta, nuorisorangaistuksen, yhdyskuntapalvelun, vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano, ehdonalaiseen vapauteen päästettyjen valvonta sekä tutkintavankeuden toimeenpano ja muu rangaistusten täytäntöönpano sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään” (HE 120/2018).

Verrattaessa Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviä poliisin tehtäviin huomataan, että Rikosseuraamuslaitoksen tehtäväkenttään eivät kuulu rikostutkinnalliset toimenpiteet. Kyseisiä toimenpiteitä ovat rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Rikosseuraamuslaitoksen tehtäväkenttä kohdistuu tuomion jälkeiseen rangaistusaikaan. Rangaistuslaitoksissa ja koevapaudessa Rikosseuraamuslaitos toteuttaa erilaista valvontaa, jonka yhtenä tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään rikollista toimintaa. Vankilaviranomaisten suorittamasta valvonnasta on erikseen säädetty vankeuslaissa (767/2005).

2.3.3 PTR-laki

Yhteistoimintaa poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välillä oli ollut jo lähes sadan vuoden ajan eri muodoissa, ennen kuin ensimmäinen PTR-toimintaa säätelevä laki (687/2009) astui voimaan 1.1.2010. Lain voimaan tullessa toiminnan luonne oli muuttunut tietojohdoisemmaksi muun muassa PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnan perustamisen takia. Yhteisellä lailla pyrittiin antamaan parempi kyky torjua vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta. (Jukarainen & Laitinen 2014, 13.)

PTR- lain tavoitteena oli luoda selkeä kuva yhteistoiminnasta PTR-viranomaisten välillä ja muodostaa oikeudellinen pohja yhteistyölle. PTR-yhteistoiminnan tuli olla tehokasta ja tuloksellista, sekä joustavaa ja viiveetöntä. Jo aikaisemmin tapahtunutta PTR-yhdyshenkilötoimintaa ja PTR-virkamiesvaihtoa oli tarkoitus jatkaa PTR-viranomaisten kesken. Lainsäädäntöön oli tarkoituksena lisätä myös uudet keskeiset yhteistyön muodot,

kuten rikostiedustelu- ja -analyysi. Lain tasolla oli tarve säätää siitä, minkälaisia yhteisiä tietokantoja PTR-viranomaisilla voi olla ja miten tietoa voidaan vaihtaa, tallentaa ja käsitellä PTR-viranomaisten kesken. Myös yhteisen rikostiedustelun ja rikosten esitutkinnan suorittamisesta ja toimivaltuuksien käytöstä oli tarve säätää lain tasolla. (Maasalo 2010, 110-111.)

PTR-lain 5 pykälässä säädetään PTR-rikostiedusteluyksiköistä. Pykälän mukaan PTR-viranomaiset voivat perustaa valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia PTR-rikostiedusteluyksiköitä. PTR-rikostiedusteluyksiköissä voi toimia poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen edustajien lisäksi myös muiden viranomaisten edustajia, mikäli heille on myönnetty erityiset poliisivaltuudet. (Helminen ym. 2014, 697.) PTR-lain 5 pykälän 1 momenttiin on sittemmin tullut muutos, jossa poistetaan viittaus erityisiin poliisivaltuuksiin, joista ei voimassa olevassa poliisilaissa enää säädetä (HE 55/2018).

PTR-lain 5 pykälän 2 momentissa säädetään rikostiedusteluyksiköiden tehtävistä, joihin kuuluu ajantasaisen rikostiedustelutiedon hankkiminen, analysoiminen ja välittäminen. Toiminnalla voidaan ehkäistä riskiä eri toimijoiden päällekkäisistä rikostorjuntatoimista ja tehostaa rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä. PTR-rikostiedusteluyksiköiden toiminnassa on korostunut tilannekuvan ylläpitäminen, rikosten sarjoittaminen, vakavan rikollisuuden kohdetorjuntaan osallistuminen sekä operatiivinen ja strateginen rikosanalyysi. Myös laajojen tietoaaineistojen läpikäymistä ja niiden perusteella tehtyjen tiivistettyjen koosteiden tekemistä muiden toimintojen ohella on harjoitettu. Hallinnollisten rajojen ylittävien rikosilmiöiden, rikossarjojen ja torjuntakohteiden esille nostamisen, ja rikostiedustelun ja rikosanalyysin menetelmien laadun varmistamisen voidaan katsoa olevan PTR-rikostiedusteluyksiköiden vahvuuksia. Tutkittavien rikoskokonaisuuksien koko on jatkuvasti kasvanut, mikä on johtanut siihen, että analyysitoimintojen merkitys rikostorjunnassa on korostunut. Isoissa rikoskokonaisuuksissa tehokkaan tiedonhankinnan merkitys on suuri. (Helminen ym. 2014, 697.)

PTR-lain 6 pykälässä säädetään tietojen käsittelystä. Pykälän mukaan PTR-viranomainen voi yksittäistä rikostorjuntatehtävää varten perustaa tilapäisen henkilörekisterin, jonka rekisterinpitäjänä hän perustajana toimii. Henkilörekisterin käsittelystä on säädetty kunkin viranomaisen henkilötietojen käsittelyä koskevassa erityislainsäädännössä. Jokaisen viranomaisen edustaja voi luovuttaa edustamalleen viranomaistaholle vain analysoitua rikostiedustelutietoa, joka on tarpeen kyseisen viranomaisen tehtäväalueeseen kuuluvan rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. Tietoa voidaan käsitellä varsin laajalti, kuten eri

tietojärjestelmissä jo olevaa tietoa, tai yksittäisten tehtävien yhteydessä saatujen rikostiedustelu-, tarkkailu- ja havaintotietoja. Käsittely tulee tapahtua toiminnan puitteissa ja tiedon tulee olla tarpeen yksittäisen rikostorjuntatehtävän suorittamiseksi. (Helminen ym. 2014, 697.) PTR-lain 6 pykälään on tämän jälkeen muuttunut siten, että henkilötietojen käsittely PTR-rikostiedusteluyksiköissä toteutetaan noudattaen kunkin PTR-viranomaisen henkilötietolakien säännöksiä tietojen käsittelystä ja luovuttamisesta. Rekisterinpitäjänä toimisi edelleen rekisterin perustanut PTR-viranomainen. (HE 242/2018.)

”PTR -toiminnan kyljessä on kulkenut yhteistyö myös Rikosseuraamuslaitoksen (Rise) kanssa, ja sen tiimoilta on äskettäin asetettu poliisin ja Risen välistä tiedonvaihtoa pohtiva yhteistyöryhmä. Työryhmän asettaminen johtuu Risen muuttuneesta tulkinnasta, jonka mukaan se ei voi oma-aloitteisesti antaa tietoa poliisille. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille on aikaisemmin ollut mahdollista antaa niin sanotut erityiset poliisivaltuudet. Poliisilain uudistuksen myötä tämä ei enää vuoden 2017 alusta alkaen ole ollut mahdollista. Työryhmän tavoitteena on varmistaa, että lainsäädännössä on riittävä säädöspohja tietojenvaihdolle Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välillä, jotta mainitut viranomaiset voivat tehokkaasti hoitaa niille laissa säädetty tehtävät.” (Poliisihallitus 2018, 51.)

2.3.4 PTR-lakiin kaavailut muutokset

Oikeusministeriön asettama työryhmä on muistiossaan Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyö (2019) ehdottanut kahta muutosta lakiin poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyötoiminnasta. Muutokset liittyvät Rikosseuraamuslaitoksen asemaan PTR-rikostiedusteluyksikössä.

”Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaisesti Rikosseuraamuslaitoksen edustajia voi osallistua PTR-rikostiedusteluyksikön toimintaan, jos se on tarpeen vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseksi” (Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyön järjestämistä selvittävä työryhmä 2019, 59).

Muutos koskee PTR-lain viidettä pykälää. Alkuperäisen PTR-lain viidennessä pykälässä mainittiin, että PTR-viranomaisten lisäksi PTR-rikostiedusteluyksiköissä voi toimia myös muita viranomaisia, mikäli heillä on erityiset poliisivaltuudet. Poliisilain uudistus (872/2011) johti siihen, että erityisiä poliisivaltuuksia ei enää jaettu. Erityisten poliisivaltuuksien lopettamisen jälkeen PTR-lain viides pykälä on muuttunut siten, että käytännössä se on antanut vain poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen virkamiehille mahdollisuuden toimia PTR-rikostiedusteluyksikössä lain tasolla.

”Pykälää muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksen osalta henkilötietojen käsittelystä PTR-rikostiedusteluyksikössä säädettäisiin henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa” (Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyön järjestämistä selvittävä työryhmä 2019, 59).

Muutos koskee PTR-lain kuudetta pykälää, jossa säädetään tietojen käsittelystä PTR-rikostiedusteluyksikössä.

3 TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖ

PTR-yhteistoiminta on työelämän yhteistyötä parhaimmillaan. Yhteistoiminta viranomaisten välillä on usein yhteistyötä yksilöiden, tiimien ja ryhmien välillä. Tällöin korostuu myös henkilökohtaisten suhteiden merkitys yhteistyössä.

Nykyaikana työskentely tapahtuu tiimeissä, projekteissa, prosesseissa, matriiseissa ja verkostoissa, selkeän funktionaalisen linjaorganisaation sijaan. Työntekijöiden keskinäinen tiedonvälitys ja yhteistyö ovat onnistumisen avainasioita edellä mainituissa työskentelyn muodoissa. (Järvinen 2018, 120.)

Toimintaa, jossa yksi osapuoli tekee kaiken työn ja muut nauttivat tuloksista, ei voi kutsua yhteistyöksi. Yhteistyö edellyttää kaikkien osapuolten panosta mutta yhteistyöhön osallistuvien henkilöiden panos voi olla erilainen. (Aira 2012, 45.) Työelämän kontekstissa toimiva yhteistyö on tavoitteita toteuttavaa ja kaikille osapuolille sopivaa. Toimivassa yhteistyössä onnistutaan tasapainoilemaan kontekstille tyypillisten ja yhteistyöprosessille tyypillisten jännitteiden välillä siten, että prosessi ja siitä saadut tulokset ovat riittävän hyviä. Yhteistyön avulla saadut tulokset voivat olla konkreettisia tai abstrakteja. Yhteistyö ei voi olla toimivaa, mikäli se ei auta haluttujen tavoitteiden saavuttamisessa. (Aira 2012, 49.)

Kaikki vuorovaikutus ei johda toimivaan yhteistyöhön. Yhteistyötä edistävä vuorovaikutus on aktiivista ja tavoitteellista. Yhteistyö vaatii osapuolten aktiivista panostusta, aikaa ja voimavaroja, sekä vastuiden ja tulosten jakamista. (Aira 2012, 50.)

Työn monimutkaistumisen takia työntekijöiden on erikoistuttava yhä kapeampiin osaamisalueisiin. Erikoisosaamisen jakaminen muiden käyttöön vaatii taitoa. Hyvä esimerkki erikoisosaamisen jakamisesta on terveydenhuollon moniammatillinen kuntoutustiimi, jossa voi olla edustettuna erikoislääkäri, fysioterapeutti, psykologi, puheterapeutti, sosiaalityöntekijä ja sairaanhoitaja. Näiden koulutukseltaan hyvin erilaisten

ammattilaisten tulisi toimia yhdessä ja kuntouttaa potilas takaisin työelämään. Toinen esimerkki voisi olla yrityksen johtoryhmä, jossa hyvin eritaustaisten, erilaisissa tehtävissä ja vastuualueilla toimivien ja vaihtelevan työkokemuksen omaavien päälliköiden pitäisi hyödyntää toistensa osaamista organisaation hyödyksi. (Järvinen 2018, 120.)

Parasta mahdollista tiimiä kuvatessa ryhmän toiminnan kannalta on ratkaisevaa, miten ryhmän jäsenet pääsevät hyödyntämään omia vahvuuksiaan. Tämän lisäksi ryhmän tulee säilyttää toiminta- ja kilpailukykyä myös muutoksessa. Ihanteellisessa ryhmässä omaa kyvykkyyttä kehitetään ja kasvatetaan perustehtävää suorittaessa. (Rantanen 2018, 234.)

Toimivassa yhteistyössä luottamuksen merkitys on suuri. Luottamuksen voi jakaa ennustettavuuteen perustuvaan luottamukseen ja haavoittuvuuteen perustuvaan luottamukseen. Ennustettava luottamus perustuu siihen, kun on työskennellyt samojen henkilöiden kanssa, ja alkanut luottamaan heidän ammattitaitoonsa ja haluunsa toimia ammattimaisesti. Haavoittuvuuteen perustuva luottamus syntyy, uskosta siihen, että kollegojen aikomukset ovat hyviä ja ettei kenelläkään ole tarvetta olla varovaisia tai puolustuskannalla. Pohjimmiltaan haavoittuvuuteen perustuva luottamus on itsekunnioitusta ja oman arvomaailmansa kanssa sinuna olemista. (Lange & Järvinen 2019, 155.)

Luottamuksen merkitystä PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa on tutkittu. Lahden kyselytutkimuksen mukaan PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa ei ole puutetta tiedosta, eikä tiedon jakamisen mahdolliset puutteet näytä olevan korjattavissa tietoteknisesti. Sen sijaan rikostiedustelutiedon osalta näyttää olevan enemmänkin kyse ajoittaisesta luottamuksen puutteesta eri toimijoiden välillä. (Lahti 2011, 82.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tiedonkeruutapa ja tutkimuskysymykset, joilla pyritään saamaan tietoa tutkimukseen liittyen. Luvussa käsitellään myös tieteellisen tutkimuksen tiedonkeruun tapoja ja esitellään menetelmiä, joihin tutkimuksessa on päädytty.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välistä yhteistyötä PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa. Yhteistyötä oli tarkoitus käsitellä poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen näkökulmasta. Tavoitteen pohjalta päädyin seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Mikä merkitys poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöllä on PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa?
- Ovatko kaavaillut PTR-lain muutokset tarpeellisia käytännön toiminnan kannalta?
- Mikä on henkilökohtaisten suhteiden merkitys yhteistoiminnassa?

Haastateltaviksi pyrin saamaan henkilöitä, joilla on omaa kokemusta PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa työskentelemisestä.

4.1 Haastattelututkimus

Toteutan opinnäytetyöni kvalitatiivisena tutkimuksena. Pyrkimykseni ei ole tehdä yleistyksiä tutkimuskysymyksen ympäriltä, vaan analysoida saamiani vastauksia. Kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus toteutetaan haastattelututkimuksena.

Haastatteluksi nimitetään tiedonkeruun tapaa, jossa henkilöiltä kysytään heidän omia mielipiteitään tutkimuksen kohteeseen liittyen ja vastaus tähän saadaan puhutussa muodossa (Hirsijärvi & Hurme 2015, 41). Haastattelun tarkoituksena on saada tietoa siitä, mitä jollakulla on mielessään (Eskola & Suoranta 1998, 63).

Haastattelut eroavat normaalista keskustelusta niiden institutionaalisuutensa vuoksi. Haastattelutilanteen institutionaalisuutta korostaa tilanteen tallennus nauhoittamalla, ja se, että haastattelija tekee muistiinpanoja. Selkeimmin haastattelun erottaa normaalista keskustelusta haastattelutilanteessa olevat roolit. Haastattelijan rooli tiedonkerääjänä on kysyä kysymyksiä. Haastateltava tiedon antajana vastaa haastattelijan kysymyksiin. Arkikeskustelussa ei tällaisia roolituksia ole. Haastattelussa on tietty päämäärä: haastattelija haluaa tietoa tutkimuksen kohteeseen liittyen, minkä vuoksi hän tekee kysymyksiä haastateltavalle. Haastattelijan vastuulla on kannustaa haastateltavaa vastaamaan, ohjata keskustelua ja fokusoida sitä tiettyihin teemoihin. Tutkimuksen tavoite ohjaa tutkimushaastattelua. (Ruusuvuori & Tiittula 2017, 40.)

Haastattelun etuna tiedonkeruun tapana on sen joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus käydä keskustelua tiedonantajan kanssa ja toistaa kysymys, mikäli se on tarpeen. Haastattelija pystyy tarvittaessa myös oikaista väärinkäsityksiä ja selventää ilmauksiaan. Haastattelun etuna on myös se, että haastateltavaksi voidaan valikoida henkilö, jolla on kokemusta tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 64.) Haastattelun joustavuuden takia se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Suora kielellinen vuorovaikutus

tutkittavan kanssa mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamisen itse tilanteessa. (Hirsijärvi & Hurme 2015, 34.)

4.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit, eli teema-alueet on etukäteen päätetty ja haastattelijan tehtävänä on varmistaa, että teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi. Teema-alueiden järjestys ja laajuus vaihtelevat haastattelusta toiseen. Strukturoidulle haastattelulle ominainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuu teemahaastattelusta. (Eskola & Suoranta 1998, 64.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, mutta kuitenkin lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Haastattelun teema-alueet ovat kaikille haastateltaville samat. Tämä tekee teemahaastattelusta puolistrukturoidun menetelmän. Muissa puolistrukturoiduissa haastatteluissa kysymykset tai kysymysten muoto voi olla kaikille haastateltaville samat. Teemahaastattelu ei ole syvähaastattelun tapaan täysin vapaa, mutta siitä puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle ominainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. (Hirsijärvi & Hurme 2015, 48.)

Tässä työssä teema-alueina käytetään edellä kerrottuja tutkimuskysymyksiä. Teemojen keskustelujärjestys on vapaa ja teemojen käsittelyn laajuus vaihtelee vastaajasta riippuen. (LIITE.)

4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi keskittyy laadullisessa tutkimuksessa tutkimusprosessin luotettavuuden arviointiin. Laadullisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, joten luotettavuuden arviointi keskittyy koko tutkimusprosessiin. Laadullisen tutkimuksen perusta on siinä, että tutkija tunnistaa olevansa tutkimuksen keskeinen tutkimusväline. (Eskola & Suoranta 1998, s. 151-152.) Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä tarkalla käsiteanalyysillä. Tarkalla käsiteanalyysillä varmistetaan se, että tutkija tutkii sitä mitä on aikonutkin tutkia. (Hirsijärvi & Hurme 2015, s. 187.)

4.4 Reliabiliteetti ja Validiteetti

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään metodikirjallisuudessa yleensä reliabiliteetin ja validiteetin käsitteillä. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta, ja validiteetti sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu.

Reliabiliteetin ja validiteetin käsitteiden käyttöä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on kritisoitu, sillä ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piiriin, ja näin ollen vastaavat lähinnä määrällisen tutkimuksen tarpeita. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 120.)

Reliaabeliudella tarkoitetaan sitä, jos tutkitaan samaa henkilöä useaan kertaan, niin jokaisella tutkimuskerralla saadaan sama tulos. Tuloksen voi määritellä reliaabeliksi myös, mikäli kaksi arvioitsijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. Kolmas tapa määritellä reliaabelius on se, että kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saavutetaan sama tulos. (Hirsijärvi & Hurme 2015, s. 186.)

Laadullisessa aineiston analyysissä lähimmäs perinteisen reliaabeliuden käsitettä päästään niillä alueilla, jotka koskevat aineiston laatua. Tällöin reliaabelius koskee enemmänkin tutkijan toimintaa, ja sitä, kuinka luotettavaa tutkijan analyysi materiaalista on, kuin haastateltavien vastauksia. Tutkijan toiminnassa olennaista on se, onko kaikki käytettävissä oleva aineisto otettu huomioon, ja onko tiedot litteroitu oikein. (Hirsijärvi & Hurme 2015, s. 186.)

4.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusta tehdessä on eettisesti perusteltua kertoa haastateltavalle, mitä aihetta haastattelu käsittelee. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 64). Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK 2009) on laatinut ihmistieteiden eettiset periaatteet, jotka on jaettu kolmeen kokonaisuuteen: Tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen, ja yksityisyys ja tietosuojat. Tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen koskee haastateltavan rekrytointia ja heidän tutkimukseen osallistumisensa vapaaehtoisuutta. Yksityisyyden ja tietosuojaan periaate koskee haastattelujen sisältämien tunnistetietojen käsittelyä ja sitä, miten haastateltavat esitetään tutkimusjulkaisussa. (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 358.)

Haastateltaville kerrottiin ennen haastattelun aloittamista opinnäytetyön aihe ja tutkimuskysymykseen liittyvät teemat, joita haastattelussa käsiteltiin. Tutkimuskysymykset lähetettiin pyynnöstä etukäteen haastateltavalle, jotta haastatteluun pystyi valmistautumaan. Haastateltaville painotettiin vapaaehtoisuutta ja sitä, että opinnäytetyöstä tulee julkinen. Haastattelut litteroitiin ja litteroitu materiaali lähetettiin haastateltavalle tarkistusta varten. Tällä varmistuttiin siitä, että vastauksissa ei ollut asiavirheitä, tai salassa pidettävää materiaalia. Haastateltavien nimiä ei julkaista opinnäytetyössä, vaan heihin viitataan jokaiseen omalla kirjaimellaan.

4.6 Haastattelujen toteutus

Haastattelun opinnäytetyötäni varten kolmea henkilöä, joista jokainen on työskennellyt PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa. Yksi haastateltavista, Vastaaja A on työskennellyt Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilönä PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa. Vastaajat B ja C ovat PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa työskennelleitä poliisimiehiä. Vastaaja A ja vastaaja B ovat työskennelleet työparina PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa. Haastattelut toteutettiin verkkohaastatteluna Skype for Business -sovelluksella ja puhelinhaastatteluilla. Haastatteluissa käytettiin kyselyrunkoa (LIITE). Haastattelut äänitettiin litterointia varten. Litteroidut haastattelut lähetettiin haastateltaville tarkistettavaksi. Tällä pystyttiin varmistumaan siitä, että kaikki haastattelusta saatu tieto on julkaisukelpoista. Litteroidun haastattelun tarkistamisella taattiin myös se, että väärinymmärryksiä ei ole syntynyt.

5 TULOKSET

Seuraavassa luvussa tarkastellaan teemahaastattelulla saatuja tutkimustuloksia. Tuloksia verrataan aikaisemmin esitettyyn teoriapohjaan.

5.1 Mikä merkitys poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöllä on PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa?

Rikosseuraamuslaitoksen työntekijän (Vastaaja A) mukaan yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen ja PTR-viranomaisten välillä oli todella tehokasta hänen työskentelynsä alkuaikoina (v. 2011 alkaen). Poliisi, Rikosseuraamuslaitos, Tulli ja Rajavartiolaitos jokainen hyödynsivät sen osaamisen, mitä heillä oli ja voimavarat yhdistettiin. Tällöin keskityttiin vakavan rikollisuuden pidempikestoiseen tiedusteluun, ja tiedustelua kohdennettiin järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

”Pystyimme keskittymään sekä vankilassa tapahtuvaan, että vankilan ulkopuolella tapahtuvaan rikollisuuteen yhtä tehokkaasti” (Vastaaja A).

Vastaajan A mukaan, kun Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilöllä PTR-toiminnossa oli erityiset poliisivaltuudet (vuoteen 2016 asti), oli myös Rikosseuraamuslaitoksen rooli PTR-toiminnossa selkeä. Rikosseuraamuslaitoksen rooli PTR-toiminnassa korostui vankilasta johdetun järjestäytyneen rikollisuuden torjumisessa. Rikosseuraamuslaitoksen toimesta pystyttiin rakentamaan kokonaiskuva uhista ja haasteista, jota sitten käytiin läpi PTR-viranomaisten kanssa. Ilman Rikosseuraamuslaitoksen panosta, PTR-viranomaisten oli vaikeaa päästä kiinni vankilasta johdettuun rikolliseen toimintaan. Yhdyshenkilön avulla

toimiminen vankilan suuntaan oli helppoa, sillä yhdyshenkilö tunsi oman organisaationsa. Rikosseuraamuslaitokselle oli tärkeää, että yhdyshenkilö kykenee tuottamaan tilannekuvatietoa juuri järjestäytyneestä rikollisuudesta, joka oli laitosturvallisuuden parantamisen ja rikollisen toiminnan estämisen kannalta olennaista. Rikosseuraamuslaitoksen kannalta olennaista oli kohdentaa tiedustelua niin sanottuihin prosenttijengeihin.

Erityisten poliisivaltuuksien loppuminen vuonna 2016 aiheutti vastaaja A:n mukaan merkittävän muutoksen PTR-toiminnossa Rikosseuraamuslaitoksen osalta. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilöiltä poistui oikeus käsitellä havaintotietoja ja EPRI-tietoja. Ilman erityisiä poliisivaltuuksia tiedonkäsittely Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilölle PTR-toiminnossa muuttui todella rajalliseksi. EPRI:llä tarkoitetaan poliisin rikostiedustelurekisteriä (epri-tietojärjestelmää).

”Käytännössä neukkarit menivät alas siinä vaiheessa, emme päässeet niihin. Yhteistyö hankaloitui merkittävästi huolimatta siitä, että kuitenkin siellä paikalla oltiin ja tässä ryhmässä työskenneltiin.” (Vastaaja A.)

Yhdyshenkilöillä ei ollut enää niin paljon aikaa keskittyä yksittäisiin rikoskokonaisuuksiin, vaan keskityttiin enemmän rikosten sarjoittamiseen. Asioista tiedettiin enää vain pintapuolisesti, sillä niihin ei keritty keskittymään vaativalla tavalla. Tämä ei palvellut Rikosseuraamuslaitosta yhtä paljon, kuin pitkäkestoinen tiedustelu yksittäiseen rikoskokonaisuuteen oli palvellut. Vastaaja A kokee nykyisen sijoituspaikkansa Keskusrikospoliisin järjestäytyneen rikollisuuden seurannassa palvelevan paremmin sekä Rikosseuraamuslaitosta, että poliisia.

Poliisin (Vastaaja B) mielestä Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilö helpotti toimenpidepyyntöjen tekemistä ja tilanteiden tulkintaa vankilan suuntaan, sillä yhdyshenkilö tunsi vankilan käytännöt, siellä työskentelevät henkilöt ja siellä olevat asiakkaat perusteellisesti. Käytännön työn kannalta korostui, että yhteistyöhön osallistuvalla henkilöllä oli tuntemus omasta alastaan ja sen käytännöistä. Olennaista oli, että päästiin puuttumaan vankeusaikana tapahtuvaan verkostoitumiseen ja rikollisten yhteyksien ylläpitämiseen.

Poliisin (Vastaaja C) mielestä Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyön merkitys on suuri.

”Mutta kuitenkin tällöinen vankilaympäristö, correctional intelligence, niin sehän on muualla maailmassa havaittu, että sieltä saa tärkeää ja kohdennettua tietoa muun muassa rikollisuudesta, järjestäytyneestä rikollisuudesta” (Vastaaja C).

Vastaaja C pohtii, että Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilön sijoittaminen PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoimintaan on perustunut puhtaasti siihen, että yhdyshenkilö on haluttu keskittää luontevaan paikkaan, joka on silloin ollut PTR-toiminto. Erityisten poliisivaltuuksien poistumisen jälkeen Rikosseuraamuslaitoksen PTR-yhdyshenkilöistä on tullut niin sanottuja KRP-yhdyshenkilöjä, jotka työskentelevät Keskusrikospoliisin järjestäytyneen rikollisuuden seurannassa. Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilöiden nykyinen sijoituspaikka järjestäytyneen rikollisuuden seurannassa on luonteva paikka yhdyshenkilölle, sillä vankilatuomiota kärsivistä vangeista kiinnostavia ovat juuri järjestäytyneessä rikollisuudessa mukana olevat. Kun kyseisistä vangeista halutaan tietoa puolin ja toisin välittää, niin järjestäytyneen rikollisuuden seuranta, joka kartoittaa tilannekuvaa järjestäytyneestä rikollisuudesta, on luonteva paikka yhdyshenkilölle.

Haastateltavien vastausten perustella vaikuttaa siltä, että Lahden vuonna 2011 julkaistussa artikkelissa: Polisiin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteisen rikostiedusteluorganisaation kehityslinjat, nykytila ja tulevaisuus kuvaus järjestäytyneen rikollisuuden tilanteesta pitää edelleen paikkansa. Haastateltavien vastauksista tulee ilmi, että kotimaiset järjestäytyneen rikollisuuden ryhmät kuten United Brotherhood ovat edelleen keskiössä Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välisessä yhteistyössä.

5.2 Ovatko kaavaillut PTR-lain muutokset tarpeellisia käytännön toiminnan kannalta?

Kysyttäessä vastaaja A oli samaa mieltä siitä, että lainmuutoksella pyritään palauttamaan se yhteistoiminnan tila, joka vallitsi silloin kun yhdyshenkilöillä oli erityiset poliisivaltuudet. Hän toteaa, että kaavailtu lainmuutos PTR-lakiin antaisi Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilöille eväät toiminnan tehostamiseen ja yhteistyön parantamiseen. PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa toimiminen ilman erityisiä poliisivaltuuksia vaikeutti toimintaa olennaisesti, ja nyt oikeuksia rekistereihin yritetään saada takaisin tekemällä Rikosseuraamuslaitoksesta virallinen toimija PTR-toimintoon.

Vastaaja A kokee, että nykyisellään Rikosseuraamuslaitoksen PTR-yhdyshenkilön rooli vaatisi täsmennystä ja rooli tulisi rakentaa siten, että se aidosti palvelisi Rikosseuraamuslaitosta.

”Olen omassa organisaatiossani tuonut ilmi, ja myös tuolla KRP:n päässä, että vaikka nyt ne saataisiin ne erityiset ja se tulisi se lakimuutos, niin saataisiin ne erityiset poliisivaltuudet, niin nyt ollaan siinä tilanteessa, että tarvitaan sitä täsmennystä, että mikä se Rikosseuraamuslaitoksen rooli on ja miten se saadaan sillä tavalla rakennettua, että se aidosti palvelee, mikäli se yhdysmies sijoitetaan nimenomaan PTR-yksikköön.” (Vastaaja A.)

Vastaaja B ei osannut ottaa kantaa tämänhetkisen lain tilanteesta, mutta pitää tärkeänä sitä, että toiminnan taustalla on laki, joka konkretisoi sen, että yhteistyötä tapahtuu, ja ketkä siihen kuuluvat. Toiminnan taustalla olevan lain tulisi antaa raamit yhteistyölle. Erillislain ja toimivaltuuslakien tulisi olla yhdenmukaiset sillä tavalla, että se mahdollistaisi yhteistyön ja tiedonvaihdon. On hankalaa, jos on yhteinen tahtotila ja lainsäädäntö, mutta toimivaltuudet jäävät epäselviksi, tai niistä on erilaisia näkemyksiä.

Vastaaja C muistelee, että Rikosseuraamuslaitoksen lainsäädäntöä alettiin katsomaan uudelleen, ja havaittiin, että lain mukaan heillä ei ollut velvollisuutta toimittaa tietoa poliisille. Laintulkinta muuttui siten, että tieto poliisiin ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä ei liikkuisi. Tämä johti lainsäädännön muutostarpeeseen, jossa pyritään saamaan oma-aloitteiseen tietojen luovutukseen kirjaus Rikosseuraamuslaitoksen lakiin. Vastaaja C kuvaa ajatuksiaan lainmuutoksen tarpeesta seuraavasti:

”Olisihan se aika paradoksaalista, sillä tavalla, että jos niillä siellä sisäpuolella tulee tieto, että muurien ulkopuolella tulee tapahtumaan jotain, niin sitten ne olisivat asiasta hiljaa ja toteaisivat, että ei kuulu meille, mutta ei kerrotakaan minne. Tähänhän täytyisi tolkkua saada.” (Vastaaja C.)

Vastaaja C kertoma tuli ilmi myös Poliisihallituksen Rikostorjunnan tila -selvityshankkeen loppuraportissa (Poliisihallitus 2018), jonka mukaan muuttunut laintulkinta Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välisestä tiedonvaihdesta on luonut tarpeen lainsäädäntömuutokselle, jotta pystytään takaamaan tiedonvaihdon jatkuminen tulevaisuudessa.

Haastattelujen perusteella muutokset PTR-lakiin koettiin tarpeellisiksi. Niistä kävi ilmi, että PTR-lakiin kaavailtujen muutosten lisäksi haluttaisiin täsmennystä Rikosseuraamuksen rooliin, mikä on jäänyt PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnan uudistuessa hieman epäselväksi. On mahdollista, että PTR-lain muutoksella yritetään palauttaa tila, mikä oli ennen erityisten poliisivaltuuksien lakkaamista. Yhteistoiminnan taustalle tarvitaan

kuitenkin selkeästi laki, joka täsmentää toimijat, toimivaltuudet, ja toimijoiden välisen yhteistyön.

5.3 Mikä on henkilökohtaisten suhteiden merkitys yhteistoiminnassa?

Vastaajan A mielestä henkilökohtaisten suhteiden merkitys yhteistoiminnassa on suuri. PTR-toimintoon sijoitetun henkilön vahvuutena tulee olla yhteistyökyky, paineensietokyky ja kyky työskennellä erilaisten ihmisten kanssa. Vastaajan A mukaan Rikosseuraamuslaitos sijoittaessa yhdyshenkilönsä PTR-toimintoon, sijoitus on voimassa toistaiseksi. Vastaajan A mielestä tämä on ensiarvoisen tärkeää yhteistoiminnan kannalta. Kun pääsee työskentelemään samassa tehtävässä samojen henkilöiden kanssa, on henkilökohtaisten suhteiden rakentaminen helpompaa.

Vastaajan B mukaan henkilökohtaiset yhteydet ja se, että tunnetaan toiset osapuolet riittävällä tavalla, helpottaa yhteistoimintaa missä tahansa organisaatiossa. Vastaajan B mielestä inhimillisessä työssä on olennaista, että työn kautta muodostuu luottamuksellisia suhteita, ja yhteistyötahot tunnetaan paremmin kuin satunnaisina kontakteina. Näiden toteuduttua asioista pystytään keskustelemaan paremmin ja vuorovaikutus toimii.

Haastatteluissa tuli ilmi, että PTR-rikostiedusteluorganisaatioon tuleville Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilöille määrättiin pariksi poliisi, jonka kanssa hoidettiin yhteisiä työtehtäviä. Henkilökohtaisten suhteiden merkitys tulee näkyviin, kun vastaajat A ja B kuvaavat poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen edustajan tiivistä yhteistyötä aisaparina. Vastaajan A (RISE) mukaan kyseinen järjestely oli äärimmäisen tehokas. Oman aisaparin kanssa yhteistyö oli tiivistä ja oppimista tapahtui molempiin suuntiin. Poliisi oppi vankilasta toimintaympäristönä, ja Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilö poliisin toiminnasta. Myös Vastaajan B (poliisi) mielestä parityöskentelyssä tai pienryhmätyöskentelyssä hyötyi siitä, kun oppi tuntemaan toisen osapuolen toimialan. Toisen osapuolen toimialan tunteminen johti siihen, että tiesi mitä palveluita ja tietoja toiselta organisaatiolta on saatavissa. Samassa tilassa työskennellessä yhteistyötä pidettiin mutkattomana. Asioiden hoitaminen oli helppoa ja yhteydenottokynnys matala.

Vastaajien kuvaus aisaparityöskentelystä sopii hyvin määritelmään ennustettavasta luottamuksesta, joka perustuu työskentelyyn samojen henkilöiden kanssa (Lange & Järvinen 2019, 155).

Hyvänä esimerkkinä henkilökohtaisten suhteiden merkityksestä yhteistoiminnassa Vastaaja C kertoi neljä asiaa, jotka Yhdysvaltain kenraali Stanley McChrystal on listannut teoksessaan *Team Of Teams* menestyneen tiimin kriteereiksi:

- Luottamus
- Yhteinen päämäärä
- Tiedon jakaminen
- Tehokas toimeenpano

”Luottamus on se ykkönen. Sen jälkeen se tarkoittaa, että yhteinen päämäärä, elikkä tiedetään suurin piirtein, että kaikki soittaa huilua ja sitten meillä on samat nuotit, joilla me niitä soitetaan. Sen jälkeen tehokas toimeenpano, joka tarkoittaa sitä, että kaikilla soittajilla on tietynlainen päätäntävalta, ja se luo ketteryyttä siihen hommaan. Siinä on neljä kriteeriä, mutta se luottamus yksi niitä tärkeimpiä. Ei ole minun keksintöni, viittaa Stanley McChrystalia suoraan.” (Vastaaja C.)

Haastattelun vastauksista näkyy, että luottamuksen merkitys henkilöiden tehdessä yhteistyötä koetaan suureksi. Luottamuksen rakentamiseen vaaditaan pysyvyyttä, jota ainakin Rikosseuraamuslaitoksen yhdyshenkilön vastauksien mukaan Rikosseuraamuslaitos on tarjonnut. Lahden artikkelista (2011) selvisi, että PTR-rikostiedusteluorganisaatiossa on koettu luottamuspulaa toimijoiden välillä, joka on vaikuttanut tiedon kulkuun negatiivisesti. Omassa työssäni haastatteluissa ei kuitenkaan käynyt ilmi, että toimijoiden välillä olisi koettu luottamuspulaa.

Vastaajan B mielestä siinä, että yhteistoiminta henkilöityy liiaksi, piilee riski. Mikäli vain tietyt henkilöt hoitavat tiettyjä roolituksia, toiminta perustuu liialti yksittäisiin henkilöihin ja on herkästi haavoittuvaa. Keskinäinen tuntemus ja ymmärrys tulee olla ryhmätasolla mieluummin, kuin yksittäisten henkilöiden tasolla.

Vastaaja C taas ajattelee, että organisaatiot eivät varsinaisesti tee yhteistyötä vaan organisaatioissa työskentelevät henkilöt tekevät.

”Minä olen itse sitä mieltä, että organisaatiot ei varsinaisesti tee yhteistyötä, vaan henkilöt tekevät. Jos siellä on se noheva tyyppi, niin silloinhan se toimii parhaimmillaan ja silloin yleensä sanotaan, että meillä on hyvä organisaatio, itseasiassa se on se hyvä henkilö.” (Vastaaja C.)

Rantanen teoksessaan Tunnelmajohtaja mainitsee, että ryhmän tulee säilyttää toiminta- ja kilpailukykyä myös muutoksessa (Rantanen 2018, 234). Mikäli ryhmän välinen yhteistoiminta henkilöityy liiaksi, ryhmän toimintakyky voi olla vaarassa esimerkiksi sairaspotilaiden takia.

Toisaalta Aira toteaa teoksessaan Toimiva työyhteisö, että yhteistyö vaatii osapuolten aktiivista panostusta, aikaa ja voimavaroja (Aira 2012, 50). PTR-työskentely vaatii juuri näitä, jolloin väkisin ryhmän työskentely ainakin jollain tasolla henkilöityy.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa kysyttiin ensimmäiseksi sitä, mikä merkitys poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöllä on PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa?

Rikosseuraamuslaitos voi yhdyshenkilönsä kautta välittää tietoa vankilassa tapahtuvasta rikollisesta toiminnasta tai sen valmistelusta. Tämä on erityisen tärkeää järjestäytyneen rikollisuuden tutkinnassa, jossa usein osa rikollisen ryhmän jäsenistä on suorittamassa vankeustuomiota. Rikosseuraamuslaitos hyötyy yhteistyöstä saamalla ajankohtaista tietoa rikollisuudesta ja sen tuomista riskeistä laitosturvallisuudelle.

Tässä tutkielmassa kysyttiin toiseksi sitä, että ovatko kaavailut PTR-lain muutokset tarpeellisia käytännön toiminnan kannalta?

Haastattelujen perusteella Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välisen yhteistyön PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa koettiin hankaloituneen erityisten poliisivaltuuksien lakkaamisen myötä vuoden 2017 alusta. PTR-lain muutokset koettiin tarpeellisiksi.

Tässä tutkielmassa kysyttiin kolmanneksi sitä, että mikä on henkilökohtaisten suhteiden merkitys yhteistoiminnassa?

Henkilökohtaisten suhteiden merkitys koettiin suureksi ja yhteistoimintaa helpottavaksi ja sujuvoittavaksi. Henkilökohtaisten suhteiden todettiin perustuvan keskinäiseen luottamukseen. Pitkälle henkilöityvän yhteistyön riskinä nähtiin toiminnan haavoittuvuus.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin välistä yhteistyötä PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa. Vastausta tutkimuskysymyksiin

lähdettiin selvittämään teemahaastatteluilla. Haastateltavaksi valikoitui virkamiehiä, joilla on kokemusta viranomaisten välisestä yhteistyöstä PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnossa.

Olen itse työskennellyt sekä poliisin, että Rikosseuraamuslaitoksen alaisuudessa. Koin tutkimusaiheeni mielenkiintoiseksi, koska se keskittyy kahden organisaation väliseen rajapintaan ja kommunikaatioon, jotka ovat usein lähtökohtaisesti ongelmallisia.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnissa tulee keskittyä koko tutkimusprosessiin ja tiedostaa se, että tutkijan oma osuus tutkimuksen luotettavuuden kannalta on keskeinen (Eskola & Suoranta 1998, s. 151-152). Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa keskityn oman toimintani arviointiin tutkimusprosessissa.

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä oli mielestäni oikea valinta opinnäytetyöhöni, sillä työn tarkoitus ei ollut niinkään vertailla saatuja tuloksia keskenään, vaan saada tietoa tutkimuksen aiheen ympäriltä. Kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä ei yksinkertaistavan luonteensa takia sovi tämäntyyppisten moniulotteisten organisatoristen prosessien selvittelyyn.

Koin puolistrukturoidun teemahaastattelun asiantuntijoille oikeaksi tutkimusmenetelmäksi tähän työhön. Teemahaastatteluun päädyin, koska haastateltavillani oli paljon enemmän tietoa käsittelemästäni asiasta, ja halusin haastateltavan pääsevän itse kertomaan oman näkemyksensä haastattelussa käsiteltävistä tutkimuskysymyksistä. Huomasin kuitenkin, että kokemattomalle haastattelijalle teemahaastattelu on haastava haastattelun muoto. Haastattelutilanteen intensiivisyyden vuoksi haastateltavan puhe saattaa harhautua, ja tuolloin ajaututaan helposti haastattelun ydinteemojen ulkopuolelle. Tämä ei missään nimessä ole haastateltavan vika, vaan haastattelijan vastuulla olisi ohjata haastateltava takaisin käsiteltäviin teemoihin. Haastattelutilanne on kuitenkin jännittävä haastattelijalle, jo sen vuoksi, että siihen liittyy hierarkkinen eriarvoisuus. Haastateltavat ovat alallaan kokeneita asiantuntijoita ja syntyy helposti vaikutelma, että opinnäytetyön tekijä vie asiantuntijan aikaa. Tämä tapahtui, vaikka kaikki haastateltavat suhtautuivat lähtökohtaisesti myönteisesti sekä haastatteluun, että haastatteliijaan. Kokemukseni perusteella uskoisin, että kokemattomalle haastattelijalle strukturoidumpi haastattelurunko voisi olla parempi vaihtoehto. Tällöin on helppo palata haastattelurunkoon, mikäli haastateltava on ajautumassa teemojen ulkopuolelle. Teemahaastattelun etuna voidaan kuitenkin pitää sitä, että kokemukseni perusteella jokaisen haastattelun jälkeen ymmärrykseni

tutkimuskysymyksistä lisääntyi ja pystyin tämän avulla suuntaamaan seuraavia haastatteluja paremmin oleellisiin asioihin.

Haastatteluista suorittaessani pyrin johdattelemaan haastateltaviani mahdollisimman vähän kuitenkin pitämällä mielessäni tutkimuskysymykset, joihin halusin vastauksia. Haastattelut äänitettiin ja äänitysten perusteella koostettiin litteroinnit haastatteluista. Äänittämällä haastattelut, pystyin keskittymään siihen, mitä haastateltava sanoi, eikä keskittyminen mennyt muistiinpanojen kirjoittamiseen. Litteroimalla haastattelut, varmistuin siitä, että en unohtanut mitään olennaista haastattelujen vastauksista. Äänitys ja litterointi lisäsivät haastattelun luotettavuutta. Litteroitu haastattelu lähetettiin haastateltavalle asiavirheiden tarkistamista varten. Samalla pyysin kiinnittämään huomiota siihen, että litteroitu materiaali oli julkaistavaksi sopivaa. Tarkistuttamalla materiaalin haastateltavilla varmistuin siitä, että en ollut itse ymmärtänyt haastateltavan vastauksia väärin, tai haastateltava ei ollut ymmärtänyt vastauksiani väärin. Opinnäytteestäni oli tarkoitus tehdä julkinen, joten halusin varmistua siitä, että haastattelujen tuloksissa ei ole salassa pidettävää materiaalia.

Kolmen haastattelun perusteella ei voida olettaa, että tutkimuskysymykset olisivat tyhjentävästi selvitetty. Lisäämällä haastateltavien määrää olisi saatu lisätietoa tutkimuskysymyksiin liittyen. Tutkimuskysymystä olisi voitu valottaa eri näkökulmista esimerkiksi haastatteleamalla oikeusministeriön lakialoitteen valmistelleita virkamiehiä.

Ilmiö tutkimuskysymykseni ympärillä oli huomattavasti laajempi kuin uskalsin odottaa. Tässä piileekin hyvä mahdollisuus seuraaville tutkimuksille. Aiheen ympärillä on mielestäni paljon tutkimusmahdollisuuksia. Jos kaavailut muutokset PTR-lakiin tulevat voimaan, voisi tehdä tutkimuksen siitä, miten lainmuutokset ovat vaikuttaneet yhteistoimintaan ja toiminnan tuloksellisuuteen.

Kun lähdin tekemään opinnäytetyötäni, minulla oli hyvin vähän tietoa PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnasta. Aihe oli huomattavasti laajempi kuin alussa ajattelin. Kirjallisuuskatsausta tehdessä tietomääräni PTR-toiminnasta kasvoi ja opinnäytetyö rajautui käsittelemään Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyötä PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa. Jälkikäteen ajateltuna työtä olisi voinut rajata enemmän. Opin työtä tehdessä kuitenkin paljon PTR toiminnasta ja erityisesti PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnasta.

LÄHTEET

Aira, Annaleena 2012: Toimiva työyhteisö. Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. Jyväskylä, Jyväskylä University Printing House.

Eskola, Jari & Suoranta Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

HE 120/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle rikoslain 6 luvun 10 §:n ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

HE 242/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 26/2008. Hallituksen esitys laiksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 55/2018. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 92/2009. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Rikosseuraamuslaitoksesta sekä kielilain 40 §:n muuttamisesta.

Helminen, Klaus & Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2014: Esitutkinta ja Pakkokeinot. Helsinki, Alma Talent Oy.

Helminen, Klaus & Kuusimäki, Matti & Rantaeskola, Satu 2012: Poliisilaki. Helsinki, Alma Talent Oy.

Heusala, Anna-Liisa & Lohiniva, Anja & Malmi, Antti 2008: Samalla puolella – Eri puolella rajaa. Rajaturvallisuuden edistäminen Suomen ja Venäjän viranomaisyhteistyönä. Tampere, Juvenes Print.

Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2015: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus.

Jukarainen, Pirjo & Laitinen, Kari 2014: Tietojohdoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuuden arviointi - Tapaustutkimus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen rikostorjuntayhteistyöstä (PTR -rikostiedustelu- ja analyysitoiminnasta). Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

Jukarainen, Pirjo 2014: PTR-yhteistyö - valvonnan virka-avusta yhteiseksi tiedustelurakenteeksi. Teoksessa: Poliisin toimintaympäristö. Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2014. Muttilainen, Vesa & Huotari, Vesa (toim.). Tampere, Juvenes Print.

Järvinen, Pekka 2018: Ammatillinen käyttäytyminen : tie onnistumiseen. Helsinki, Alma Talent Oy.

Lahti, Ari 2011: Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteisen rikostiedusteluorganisaation kehityslinjat, nykytila ja tulevaisuus. Teoksessa: Kansainvälisen rikostorjunnan

edelläkävijä: Keskusrikospoliisi 85 vuotta. Kurenmaa, Tero & Kaartinen, Klaus & Kivilaakso, Katri (toim.). Vantaa, Keskusrikospoliisi.

Lange, Ira & Järvinen, Kati 2019: Pelko pois : kohti rohkeaa johtamista. Helsinki, Alma Talent Oy.

Maasalo, Erkki 2010: 90 vuotta yhteistyötä turvallisuuden puolesta. Kustantaja tuntematon.

Poliisihallitus 2018: Rikostorjunnan tila -selvityshankkeen loppuraportti. Poliisihallituksen julkaisuasiakirja 1/2018. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/julkaisut/julkaisu/rikostorjunnan_tila_selvityshankkeen_loppuraportti?docID=75227. Luettu 8.5.2020.

Poliisihallitus 2019: Järjestäytyneen rikollisuuden uhka kasvaa Euroopassa – Uudet kansainväliset rikollisjengit laajentaneet toimintaansa Suomeen. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/jarjestaytyneen_rikollisuuden_uhka_kasvaa_euroopassa_uudet_kansainvaliset_rikollisjengit_laajentaneet_toimintaansa_suomeen_79347. Luettu 23.4.2020.

Ranta, Juha & Kuula-Luumi, Arja 2017: Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa: Tutkimushaastattelun käsikirja. Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.). Tampere, Vastapaino.

Rantaeskola, Satu & Halme, Kimmo & Kortessalmi, Leo & Lönnroth, Kaarle & Parviainen, Johanna & Saukonieni, Teemu & Springare, Sanna 2014: Poliisilaki : kommentaari. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

Rantanen, Marjo 2018: Tunnelmajohtaja. Helsinki, Alma Talent Oy.

Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyön järjestämistä selvittävä työryhmä 2019: Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyö. Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 2019:36. Helsinki, oikeusministeriö.

Rikosseuraamuslaitos 2018: Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen projekti väkivaltaisen ekstremismin ja radikalisoitumisen tunnistamiseksi. Luettavissa: https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/t6tkkckKt/RISE_VERAD_Loppuraportti_Julkinen.pdf. Luettu 23.4.2020.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vastaaja A 2020. Haastattelu 17.4.2020.

Vastaaja B 2020. Haastattelu 29.4.2020.

Vastaaja C 2020. Haastattelu 29.4.2020.

LIITE

Liite. Teemahaastattelurunko.

- Mikä merkitys poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyöllä on PTR-rikostiedustelu- ja analyysitoiminnassa?
 - Millä tavoin yhteistyötä tapahtuu?
 - Millaisissa tilanteissa yhteistyötä tehdään?
- Ovatko kaavaillut PTR-lain muutokset tarpeellisia käytännön toiminnan kannalta?
 - Ovatko lainmuutokset sellaiset, kuin haluttiin?
 - Olisiko lainmuutoksiin haluttu jotain muuta?
- Mikä on henkilökohtaisten suhteiden merkitys yhteistoiminnassa?
 - Mitkä asiat parantavat yhteistyötä viranomaisten välillä?
 - Mitkä asiat heikentävät yhteistyötä viranomaisten välillä?